

DAGVLINDERFICHE

DE KLEINE PARELMOERVLINDER

Sandra Casier & Jurgen Couckuyt

Foto 1: Kleine parelmoervlinder © Frank Cornelis

De Kleine parelmoervlinder, een streling voor het oog, heeft haar naam niet gestolen: de onderkant van de achtervleugels (Avl) wordt getekend door zilveren vlekken die glanzen als parelmoer (foto 1). De bovenkant (Bk) van de vleugels is oranje met zwarte stippen. De vleugelvorm is eerder hoekig.

De kans om deze vlinder te ontmoeten is het grootst aan de kust en in de Kempen. We zien echter wel dat deze soort haar actierrein de afgelopen jaren sterk heeft uitgebreid. Ze wordt sinds enkele jaren ook binnen het Project Dagvlinders Durme- en Scheldegebied (PDDS) gevonden. Of het hierbij gaat om nieuwe, levensvatbare populaties of zwervers met lokale, tijdelijke populaties zal de toekomst uitwijzen.

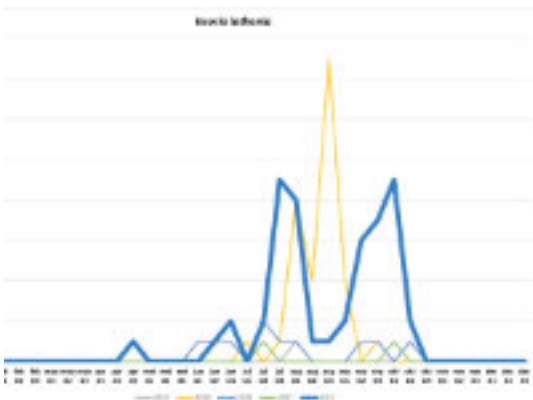

Fig. 1: Fenologie Kleine parelmoervlinder (2018 – 2022) in het PDDS gebied. © VVEWG Dagvlinders

FENOLOGIE EN ALGEMENE LEVENSWIJZE

De vliegtijd loopt van april tot ongeveer eind oktober. De Kleine parelmoervlinder heeft meerdere generaties per jaar die in elkaar overlopen. (Bink 1992). De fenologiegrafiek (fig. 1) vertoont pieken vanaf de 2de decade van juli tot de 2de decade van oktober. In het jaar 2019 kende deze soort een uitschieter in augustus.

De Kleine parelmoervlinder is zeer zwerflustig. Het is dus niet ongewoon om deze vlinder ver buiten de oorspronkelijke voortplantingsgebieden te vinden. Ze zijn vooral waar te nemen terwijl ze zitten te zonnen op een zanderig stukje grond.

VOORTPLANTING EN ANDERE STADIA

Mannetjes kunnen territoriaal gedrag vertonen waarbij ze een gebied verdedigen van een meter of 50. (Mourik et al. 2005). Daarnaast zijn ze ook actief op zoek naar wijfjes om mee te paren. Bij het baltsen gaat het mannetje het wijfje achterna, terwijl die met trillend achterlijf laag over de grond vliegt (Mourik et al. 2005). Als het vrouwtje toehapt, is een copula het logische gevolg. (foto 2)

Foto 2: copula van Kleine parelmoervlinder © Philippe Van de Velde

Het wijfje legt de eitjes (foto 3) één voor één op de onderkant van de blaadjes van een viooltje (*Viola spec.*). De voorkeur gaat uit naar een alleenstaande waardplant in een open structuur.

Foto 3: Eitjes van kleine parelmoervlinder in close-up.
© Daan Van Eenaeme

In de zomer hebben de rupsen slechts een 7-tal weken nodig voor de groei (foto 4).

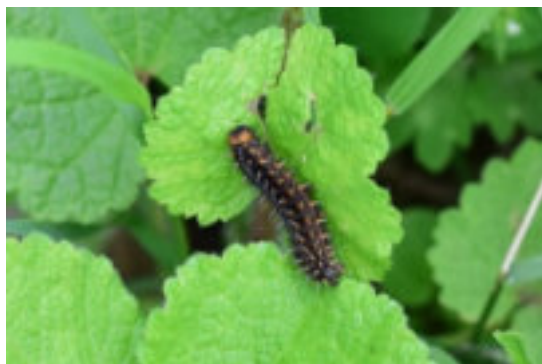

Foto 4: rups van Kleine parelmoervlinder. © Eef Weetjens

De rupsen die de winter moeten overbruggen, doen er gemiddeld een 12-tal weken over (Bink 1992). Om aan voldoende voedsel te geraken kruipen ze van de ene waardplant naar de andere.

De rupsen zijn echte zonneklopers. Ze zitten dan lekker in de zon op te warmen op bv. een gedroogd blad. Dit kunnen ze relatief veilig doen, daar de stekels op het rupsenlijf potentiële predatoren afschrikken (foto 4).

Wanneer de winter aanbreekt, verstopt de rups (derde of vierde stadium) zich in de strooisellaag. Wanneer de weersomstandigheden het toelaten, gaat de rups verder met eten. De verpoping gebeurt laag bij de grond, bv. aan een stengel of aan de onderkant van een blad.

WAARDPLANTEN EN BIOTOOP

Voedselarme graslanden en braakliggende akkers zijn de uitgelezen biotoop voor Kleine parelmoer-

vlinder, helaas een schaars goed op het intensief gebruikte Vlaamse grondgebied. Hun waardplanten, diverse viooltjessoorten zoals Duin-, Driekleurig- en Akkerviooltje, staan het best te midden van lage, bloemrijke vegetatie op een zonnig plekje. Onderzoekers in Duitsland (Wagler *et al.* 2022) melden ook ei-afzet op gecultiveerde viooltjes. Daar het binnen de niet-biologische sierteelt gangbaar is om zaden en planten tijdens de groei te behandelen met chemicaliën (Sharma *et al.* 2017) lijkt het niet aangewezen om deze planten te gebruiken in de tuin in de hoop dat de Kleine parelmoervlinder er zich zal voortplanten.

Onderzoek in Duitsland (Wagler *et al.* 2022) toont aan dat de Kleine parelmoervlinder beslist niet kieskeurig is als het gaat om nectarplanten: er worden 52 plantensoorten gebruikt uit 17 verschillende plantenfamilies! Dit kan deels ook verklaard worden doordat deze vlinder meerdere generaties heeft op een jaar en de beschikbaarheid van soorten nectarplanten doorheen het vliegseizoen varieert. In het voorjaar gebruikt het ook wel de eigen waardplant als nectarbron. In de zomer zijn bv. knoopkruid en diverse distelsoorten graag bezochte nectarplanten. Dit sluit aan bij wat reeds uit onderzoek in het buitenland is gebleken: Parelmoervlinders (en dus niet alleen de Kleine parelmoervlinder) schijnen een voorliefde te hebben voor paars/violette bloemen (Wagler *et al.* 2022).

Fig. 2: Verspreiding Kleine parelmoervlinder in het PDDDS gebied (2004-2022). © VVE WG Dagleinders

TRENDS, MONITORING EN MAATREGELEN

In de Rode Lijst voor Dagleinders in Vlaanderen (Maes *et al.* 2021) beschouwt men de Kleine parelmoervlinder als LC (momenteel niet in

gevaar). In de Rode Lijst van 2001 stond de soort nog vermeld als ‘ernstig bedreigd’ en in 2011 als ‘bijna in gevaar’. Op zijn ‘vleugels van parelmoer’ heeft deze vlinder zich de afgelopen jaren verder verspreid over Vlaanderen, zo ook binnen het PDDS gebied (fig. 2 & fig. 3).

Dat neemt niet weg dat het nog steeds een zeldzame verschijning is in Vlaanderen!

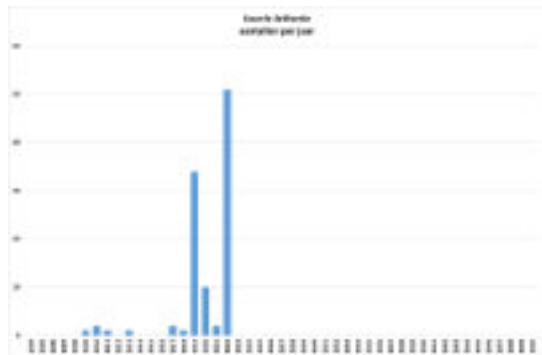

Fig. 3: Kleine parelmoervlinder: waarnemingsintensiteit per jaar in PDDS gebied (2004 – 2022).

© VVE WG Dagvlinders

De Kleine parelmoervlinder is door zijn (vooralsnog???) zeldzaam voorkomen in onze regio niet echt een soort waarvoor we met het tuinmeet een trend kunnen bepalen (fig. 4). Dat betekent niet dat hij niet in tuinen kan worden waargenomen! De eigenaars van vlinder-vriendelijke tuinen konden het genoeg smaken deze zeer mooie soort te gast te hebben!

Zoals we zien in onderstaande grafiek (fig. 4) is de soort enkel waargenomen in tuinen in een agrarische omgeving.

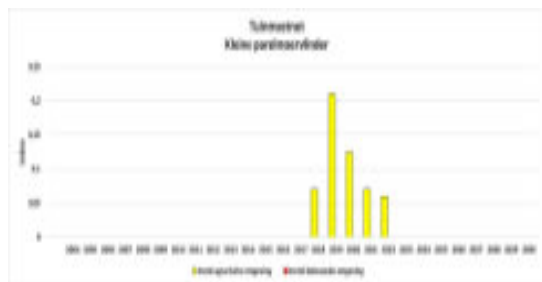

Fig. 4: fenologie tuinmeetnet VVE WG Dagvlinders

© VVE WG Dagvlinders

Daar de Kleine parelmoervlinder heel wat kilometers kan afleggen in zijn of haar korte leventje en dit veel energie vergt, is een voldoende nectaraanbod van primordiaal belang! Daarnaast is er nood aan voldoende naakte grond op akkers (randen) en graslanden zodat waardplanten de kans krijgen te ontkiemen. In onze regio gaat het

dan specifiek om het Akkerviooltje (foto 5). Dit is een typische akkerplant die zich, ondanks de intensivering van de landbouw die nefast is voor de meeste typische akkerplanten, toch nog een plekje weet te veroveren in ons landschap. Men kan het vinden op braakliggende gronden, aan randen van akkers en op omgewerkte (spoor)bermen en in moestuinen.

Foto 5: Akkerviooltje © Vilda

REFERENTIES

- Bink F.A. 1992. *Ecologische atlas van de dagvlinders in van Noordwest-Europa.* Schuyt & Co., Haarlem, 512 pp.
- Maes D., Herremans M., Vantiegheem P., Veraghtert W., Jacobs I., Fajgenblat M. & Van Dyck H. 2021. IUCN Rode Lijst van de dagvlinders in Vlaanderen 2021. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2021 (10). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. <https://doi.org/doi.org/10.21436/inbor:34052968>.
- Mourik, J. & Eggenkamp-Rotteveel Mansveld, M. 2005: Duinvlinders. Op vleugels van parelmoer door Zuid-Kennemerland. – KNNV, Utrecht, 192 pp.
- Sharma, N. & Singhvi, R. 2017. Effects of Chemical Fertilizers and Pesticides on Human Health and Environment: A Review. _ International Journal of Agriculture, Environment and Biotechnology. Citation: IJAEB: 10(6): 675-679, December 2017 DOI: 10.5958/2230-732X.2017.00083.3
- Wagler, D. & H. & Reinhardt, R. 2022. Die am Bienitz registrierten Nektarsaugpflanzen von Tagfaltern und Auswertungen zu Blütenpräferenzen. _ Mitteilungen Sächsischer Entomologen 41(145): 195-267.